

Натаниел Хоторн
Беловласия покровител

Беше време, когато Нова Англия стенеше под истински неправди, по-тежки от тези, с които я заплашваха и които доведоха до Революцията. Джеймс II, фанатизираният наследник на Чарлс Сластолюбивия, анулира хартите на всички колонии и изпрати един суров и безпринципен войник, за да ни отнеме свободите и да застраши религията ни. В управлението на сър Едмънд Андърс надали липсваше и една единствена от характерните черти на тиранията: губернатор и съвет, получили властта си от краля и напълно независими от населението, което управляват; закони и данъци, приемани без съгласуване с народа, било пряко, било непряко; свободите на гражданите – потъпквани и всяко право на поземлена собственост – обявено за недействително; гласовете на протест – задушени от ограничения върху печата; и накрая – недоволството, подтискано от първата войска, съставена от наемнически групи, която е марширвала по свободната ни земя. В продължение на две години предците ни били жертва на безнадеждно подтисничество от страна на тази родителска любов, която неизменно осигурява подчинение на държавата-майка, независимо дали е ръководена от парламент, протектор или папски монарх. Преди да настъпят тези тежки времена, това подчинение било само на книга и колонистите се управлявали сами, като се радвали на далеч повече свобода, отколкото имат дори днес собствените поданици на Великобритания.

Най-подир до бреговете ни стигнал слух, че Принцът на Оранж е подел начинание, чийто успех би бил триумф за гражданските и църковни свободи, както и спасение за Нова Англия. Все пак това била съмнителна мътва – можело да не е истина или пък ако е истина, начинанието да се провали, като и в двата случая човекът, вдигнал глава срещу крал Джеймс, щял да я загуби. Все пак новината имала особено въздействие. Хората се усмихвали загадъчно по улиците и хвърляли смели погледи към подтисниците си, докато надлъж и шир царяло прикрито и безмълвно брожение – като че и най-малкият знак щял да накара цялата страна да се надигне от задрямалото си уние. Като си давали сметка за опасността, която ги грози, управниците решили

---

¹ Колониите, английския крал Ричард. Това им с мент (харта). – образуващи Нова Англия, са били предоставени от за привилегировано използване от търговски компании

давало специални права по силата на основния документ. Б. пр.

да я предотвратят чрез внушителни демонстрации на сила и евентуално да затвърдят своя деспотизъм чрез още по-сурови мерки. В един

априлски следобед на 1689 година сър Едмънд Андърс и любимите му съветници, разгорещени от изпитото вино, събрали облечените в червено войници от губернаторската гвардия и излезли по улиците на Бостън. Когато парадът започнал, слънцето клоняло към залез.

Биенето на барабана по улиците звучало в това размирно време не толкова като военна музика, колкото като призивен зов към самите граждани. По най-различни улички множеството се стекло, на „Кинг стрийт“, която била орисана да стане след почти един век сцена на друг сблъсък между войниците на Великобритания и един народ, борещ се срещу нейната тирания. Макар от идването на пилигримите¹ да бяха изтекли повече от шестдесет години, тази тълпа от техни потомци все още проявявала непреклонните и твърди черти на характера им – дори може би по-последователно при такива критични обстоятелства, отколкото при някой по-щастлив случай.

Забелязвали се тъмни одежди, обща строгост на външния вид, мрачни, но не и уплашени изрази, чували се библейски мъдрости и се усещала вярата в божата благословия над правото дело, по които бихме разпознали тълпата истински пуритани, застрашени от някоя опасност в пущинака. Наистина рано било още за някогашния дух да загине, след като по улиците този ден имало хора, които се били молили на същото място под дърветата, преди да бъде издигнат дом на бога, в чието име станали изгнаници. Стари войни на парламента също стоели там, мрачно усмихнати с мисълта, че може би немощните им мишци ще нанесат нов удар срещу дома на Стюартите. Тук били и ветераните от войната на крал Филип², които с благочестива жестокост горили села и клали мало и голямо, докато рабите божии по цялата земя им помагали с молитви. Неколцина свещеници се били пръснали из тълпата, която за разлика от всички други тълпи се отнасяла към тях с такова благоговение, сякаш имало нещо свято в самите им дрехи. Тия божи хора използвали влиянието си, за да усмиряват хората, но не и да ги разпръснат. През това време предмет на почти всички разговори и на най-разнообразни обяснения била целта на губернатора, нарушил спокойствието в града по време, когато и най-малкото вълнение можело да го накара да закипи.

– Сатаната ще нанесе най-силния си удар сега – викали някои, –

---

1. Група пуритани основали в 1620 години колонията Плимут и Масачузетс. – Б. пр.
 2. Войната (1675–1676) между колонистите от Нова Англия и конфедерация на индианските племена, водени от крал Филип. (Метакомст), вожд на племето Уамнаоаг, загинал през 1676 година. – Б. пр.

понеже знае, че времето му свършва. Ще тикнат всичките ни благочестиви свещеници в затвора! Ще ги видим на „Кинг стрийт“ на кладата!

Тогава хората от всяка енория се скупчвали по-плътно около свещеника си, който поглеждал смирено нагоре и се изпълвал още повече с апостолско достойнство, както подобава на кандидат за най-високата чест на професията – мъченическия венец.

– Римският папа е заповядал нова Вартоломеева нощ – крещели други. – Ще ни изколят всички – мъже, жени и деца!

Този слух също не бил напълно отхвърлен, макар по-умните да допусkali, че целта на губернатора е по-малко зверска. Знаело се, че в града се намира предшественикът му Брадстрийт, почитан другар на първите заселници, управлявал по време на старата харта. Имало основание да се предполага, че сър Едмънд Андръс възнамерява едновременно да внуши страх, като покаже военна мощ, и да внесе смут в редовете на противниковата партия, като сложи ръка на водача им.

– Дръж здраво за старата харта, губернаторе! – викала тълпата обзета от тази идея. – Добрият стар губернатор Брадстрийт!

Когато тези викове станали най-силни, хората с изненада забелязали добре познатата фигура на самия губернатор Брадстрийт – почти шестдесетгодишен старец – да се появява върху стълбищната площадка пред някакъв вход и да ги моли да се покоряват на законната власт.

– Деца мои – казала в заключение тази уважавана личност, – не правете нищо прибързано. Не крещете, а се молете за доброто на Нова Англия и търпеливо зачакайте да видите какво ще направи Бог в този случай.

Събитието бързо отивало към развръзка. През цялото това време барабанныят бой наближавал през Корнхил, все по-плътен и силен, докато неговият ек от къща на къща нахлуп в улицата, придружен от ритмичния тропот на войнишки крака. Появила се двойна войнишка редица и заела цялата ширина на улицата. С мушкети на рамо и запалени фитили, те били готови да пронизат здрача с пушечен залп. Равномерният им марш напомнял напредването на някаква машина, която неудържимо премазва всичко по пътя си.

След тях, без да бързат и с безреден тропот от копита по паважа, яздели групи конни господа. По средата – сър Едмънд Андръс, възрастен, но изправен и с войнишка стойка. Тези около него били най-добрите му съветници и най-люти врагове на Нова Англия. От дясната му страна язддел Едуард Рандолф, нашият архивраг, тази окаяна отрепка, както го нарича Котън Матър³, който успял да свали старото ни правителство и до

гроб носел върху си тежко проклятие. От другата страна бил Бъливан, който мимоходом сипел закачки и подигравки. Дъдли яздел отзад с наведени очи, без да смее, както и можело да се очаква, да срещне възмутените погледи на хората, дето го виждали – единствен свой сънародник по рождение – сред подтисниците на родната му земя. Там били и един капитан на фрегата, хвърлила котва в пристанището, както и двама-трима кралски чиновници. Все пак фигурата, която най-много привличала хорските погледи и възбуждала най-силни чувства, била на епископалния свещеник от Кралската църква. Яздел надменен сред чиновниците, облечен в свещеническите си одежди – истинско олицетворение на църковната власт и гоненията, на съюза между църквата и държавата и на всички ония мерзости, които били прогонили пуританите в пущинаците. В ариегарда имало друга двойна войнишка редица.

Цялата сцена представлявала ярна картина на състоянието на Нова Англия и нейните нрави, но уродливостта на всяко управление, което не се основава върху естествения ход на нещата и характера на народа. От едната страна било религиозното мнозинство с мрачни лица и тъмни дрехи, а от другата – групата деспотични управници с високопоставения духовник в средата, тук-там с по някое разпятие на гърдите, всички потънали във великолепие, зачервени от виното, горди с узурпиралата си власт, срещащи с присмех всеобщия стон. А наемните войници, които чакали само една дума, за да залееят улицата с кръв, показвали единственото средство, което можело да осигури подчинение.

– О, Повелителю на духовете – извикал глас в тълпата, – дай закрилник на народа си!

Този възглас бил подет високо и послужил като вестител за появата на една забележителна личност. Тълпата била отстъпила назад и сега се трупала почти в края на улицата, докато войниците не били изминали повече от една трета от това разстояние. Останалото пространство било празно – павирана пустота сред високи сгради, които хвърляли връз нея сенки почти подобни на вечерен мрак. Изведнъж всички забелязали фигура на древен мъж, който сякаш изникнал сред хората и вървял сам по средата на улицата, за да срещне въоръжената команда. Носел старинната пуританска одежда – тъмно наметало и шапка с високо дъно по модата от преди поне петдесет години. Тежък меч висял край бедрото му, но в ръка държал масивна тояга, за да помага на несигурните старчески стъпки.

---

3. Котън Матър (1663–1728) – американски писател и духовник. – Б. пр.

Когато на известно разстояние от тълпата старецът бавно се извърнал, откривайки изпълнено от древно величие лице, той предизвикал двойно по-голяма почит с побелялата брада, която се стелела върху гърдите му. Направил жест, едновременно окуражаващ и предупредителен, после пак се обърнал и продължил пътя си.

– Кой е този посивял дядо? – питали младежите по-възрастните.

– Кой е този благообразен брат? – питали се старците помежду си.

Никой обаче не бил в състояние да отговори. Дядовците, тя по на осемдесет и повече години, били смутени. Видяло им се странно да забравят такъв явно изтъкнат човек, когото би трябвало да помнят от времето на младостта си. Навярно другар на Уинтрон и всичките стари съветници, които създавали закони, молитви, и ги предвождали против диваците. Възрастните също би трябвало да го помнят в младостта им косите му би трябвало да са били така посивели, както сега били техните собствени. А младите! Как е могъл да се изплъзне така напълно от спомените им – този беловлас праотец, тази останка от отдавна минали времена, чийто свят благослов положително е осенял голите им глави, когато са били деца?

– От къде е дошъл? Какво иска? Кой може да е тоя старец? – шепнела озадачената тълпа.

През това време древният непознат следвал своя път по средата на улицата, стиснал тоягата в ръка. Когато приближил напредващите войници и боят на барабаните им се стоварил с пълна сила върху ушите му, старецът придобил неблагоприятна осанка и немошта на годините сякаш се свлякла от плещите му, като му оставила едно посивяло, но напълно запазено достойнство. Сега вече и той марширувал със стъпка на воин в такт с музиката. И така старческата фигура вървяла от единия край, а целият парад войници и чиновници от другия, и когато останали не повече от двадесет ярда помежду им, старецът хванал тоягата през средата и я вдигнал пред себе си като някой вожд жезъла си.

– Стой! – викнал той.

Погледът, изразът, командирската стойка, тържественият и воинствен ек на този глас, създаден или да направлява воинство в полето на битка, или да се издигне към Бога в молитва, били покоряващи. Пред гласа на стареца и вдигнатата му ръка барабанныят бой секнал начаса, а прииждащите редици застинали. Някакво несмело въодушевление овладяло множеството. Тази величествена фигура, обединила водач и светия, така посивяла, така мержелееща пред погледа, в такива древни одежди, би могла да принадлежи само на някой защитник на правото

дело, вдигнат от гроба си от злобата на подтисника. Хората надали вик на страхопочитание и възторг и зачакали избавлението на Нова Англия.

Като се видели неочаквано спрени, губернаторът и мъжете от групата му бързо тръгнаха напред, сякаш искали да минат с пръхтящите си и уплашени коне право през беловласото видение. То обаче не отстъпило и крачка, а като обходило със суров поглед почти наобиколилата го група, най-подир го насочило строго върху сър Едмънд Андърс. Човек би си помислил, че мрачният старец е главният тук, а губернаторът и съветът му с войниците зад гърба им, представители на цялата кралска власт, нямат друг избор освен да се подчинят.

– Какво прави тук тоя старец? – викнал свирепо Едуард Рандолф. – Напред, сър Едмънд! Заповядайте на войниците да тръгнат и предоставете на тоя изкуфял старец избора, който стои пред всичките му сънародници – да отстъпи от пътя или да бъде прегазен!

– Не, не, нека да покажем уважението си към стария праядо – рекъл ухилен Бъливан. – Не виждате ли, че е някоя пуританска важна клечка, който е къртил през последните тридесет години и не знае нищо за настъпилите промени? Без съмнение той се готви да ни срази с някоя прокламация в името на Олд Нол!

– Полудял ли си, старче? – запитал сър Едмънд Андърс високо и грубо. – Как се осмеляваш да спираш губернатора на крал Джеймс?

– Случвало ми се е да спирам и самия крал – отвърнала посивялата фигура с непоколебимо спокойствие. – Аз съм тук, господин губернатор, защото викът на подтиснатия народ наруши покоя на скривалището ми и като молеше искрено милост от Бога, аз бях удостоен още веднъж да се явя на света за старото право дело на неговите светии. А какво разправяш за Джеймс? На трона на Англия вече не седи папски тиранин и до утре по обед името, което искаш да предизвиква страх на тая улица, ще се превърне в символ на позора. Назад ти, който беше губернатор! Назад! Тази нощ властта ти свършва! Утре – в затвора! Назад, докато не съм ти предрекъл ешафот!

Хората бавно идвали по-близо и по-близо и попивали думите на своя покровител, който говорел с отдавна неизползувани фрази, сякаш бил отвикнал да разговаря с други, освен с умрелите. Но гласът му разбунил душите им. Те се изправили срещу войниците, не съвсем невъоръжени и готови да превърнат в смъртоносни оръжия дори и камъните от улицата. Сър Едмънд Андърс погледнал стареца, после насочил твърдия си и жесток поглед към множеството и го видял горящо от оная зловеща ненавист, която еднакво трудно се разпалва и гаси. После отново

приковал очи в стареца, който загадъчно стоял в празното пространство, дето нито приятел, ни враг били стъпили. Той не промълвил и дума, за да разкрие мислите си. Но дали уплашен от вида на Беловласия Покровител, или съзрял смъртна опасност в заплашителното държане на хората, сигурното е, че насилникът отстъпил и заповядал на войниците си да започнат бавно и предпазливо да се оттеглят. Преди слънцето да залезе втори път, губернаторът и всичките, дето гордо яздели редом с него, били затворници и скоро станало известно, че Джеймс е абдикирал, а крал Уйлям бил прогласен из цяла Нова Англия.

А къде бил Беловласия Покровител? Някои разправяли, че когато войниците напуснали „Кинг стрийт“, а хората се тълпели възбудени подире им, видели как Брадстрийт прегръща една фигура, по-стара от него. Други съвсем сериозно твърдели, че докато се дивели на благообразното величие на лика му, старецът изчезнал пред погледите им, като бавно се стопил сред сенките на здрача, докато там, дето стоял, останало празно място. Всички били съгласни обаче, че Беловласия си е отишъл. Хората от това поколение чакали да се яви отново, и в ясен ден и по здрач, но не го видели никога вече. Нито пък узнали кога е било погребението му и къде е гробът му.

И кой все пак бил Беловласия Покровител? Може би е възможно името му да се открие в протоколите на съда, произнесъл присъда, твърде тежка за своето време, но славна за всички времена, настъпили после, защото дала унизителен урок на монарха и станала висок пример за неговите поданици. Чувал съм, че когато потомците на пуританите трябва да покажат духа на предците си, старецът се явява отново. Когато минали осемдесет години, той още веднъж минал по „Кинг стрийт“. Пет години по-късно, призори на един априлски ден, той застанал в тревата край общината на Лексингтън, където днес един гранитен обелиск с вградена абсидна плоча се издига в памет на първите загинали за Революцията. И когато бащите ни леели потта си по брустверите на Бънкърс хил⁴, през цялата тая нощ старият воин не спирал обиколките си. Много, много време може да изтече, преди да се появи отново! Неговият час е час на мрак, на беди и опасност. Но ако вътрешна тирания ни смаже или крак на нашественик оскверни земята ни, Беловласия Покровител може пак да се появи, защото той е олицетворение на наследствения дух на Нова Англия и призрачният му марш пред надвиснала опасност трябва

---

4. Хълм в Чарлстън, Масачузетс – първата голяма битка на американската революция, протекла на съседния хълм на 17. VI. 1775 година и е известна като „Битката при Бънкърс хил“. – Б. пр.

всякога да бъде залог, че синовете на Нова Англия ще бранят честта на предците си.

КРАЙ

© Весела Кацарова, превод от английски

Nathaniel Hawthorne

Източник: <http://dubina.dir.bg>

Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 15 юли 2003 г.
Книжното тяло е любезно предоставено от Галина Янакиева

Публикация:

Натаниъл Хоторн, ГОЛЯМОТО КАМЕННО ЛИЦЕ
РАЗКАЗИ

Преведе от английски ВЕСЕЛА КАЦАРОВА

Съставител НАТАЛИЯ КЛИСУРСКА

Художник КОСТАДИНКА МИЛАДИНОВА

Редактор ОГНЯНА ИВАНОВА

Художествен редактор ВЕНЕЛИН ВЪЛКАНОВ

Технически редактор ПЕТЪР БАЛАВЕСОВ

Коректор АЛБЕНА НИКОЛАЕВА

АМЕРИКАНСКА. ПЪРВО ИЗДАНИЕ. ИЗДАТЕЛСКИ НОМЕР 800. ДАДЕНА ЗА
НАБОР 10. I. 1983 г. ПОДПИСАНА ЗА ПЕЧАТ 12. II. 1983 г. ИЗЛЯЗЛА ОТ ПЕЧАТ
25. V. 1983 г. ФОРМАТ 1/16/60/90. ПЕЧАТНИ КОЛИ 17. ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 17.
УСЛОВНО ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 15.71.

ЦЕНА 1.34 лв.

ИЗДАТЕЛСТВО „ОТЕЧЕСТВО“, СОФИЯ „Г. ДИМИТРОВ“. КЛОН ЛОЗЕНЕЦ, БУЛ.
„Г. ТРАЙКОВ“ 2а

THE portable hawthorne
viking press, new york 1969
hawthorne's short stories
vintage book's, new york 1946

Съдържание:

Предговор от Наталия Клисурска

Голямото каменно лице

Творецът на прекрасното

Дъщерята на Рапачини

Злочестината на господин Хъгинботъм

Егоизъм или змия в гърдите

Експериментът на доктор Хейдигър

Белегът

Беловласия покровител

Моят роднина майор Молино

Кроткото момче

Амбициозният гост

Мантията на лейди Елеанор

Големия гранат

Пророчески портрети

Сестрите-години

Итън Бранд

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2404>]